

MALMÖ HÖGSKOLA

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 17 februari 2010

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om idrottsvetenskaplig teori och metod på idrottsforum.org

Idrottsvetenskap, det vetenskapliga studiet av idrott i vid mening, är en relativt ny företeelse inom akademisk forskning, och inte helt okomplicerad. Särskilt besvärande är att idrottsvetenskap greppar över alla de tre övergripande vetenskapsområdena, naturvetenskap, humaniora och samhällsvetenskap, eftersom idrotten kan studeras utifrån en mängd olika vetenskapliga discipliners perspektiv. Ett problem är om och hur man ska förena de tre forskningsområdena i integrerade forskningsmiljöer, ett annat är om, hur och i vilken utsträckning forskningsverksamheten och teori- och metodutvecklingen inom idrottsvetenskapens olika discipliner ska integreras. Här finns mycket kvar att göra, och det är i dagsläget inte anmärkningsvärt att idrottsvetenskapen, som Åsa Bäckström konstaterar, inspireras av snarare än inspirerar teori- och metodutveckling i de akademiska moderdiscipliner som är inblandade. När det gäller idrottsvetenskapens forskningsmetodik handlar det om akademisk låneverksamhet i eklektisk anda, och Bäckström vill här föreslå ytterligare ett metodlån, som hon menar kan berika idrottsforskningen. Den kroppsliga vändningen på senare tid inom humaniora och samhällsvetenskap har avsatt spår i form av nya variationer på klassiska metodologiska teman. En sådan är sensorisk eller sinnlig etnografi, så som den utvecklats av Sarah Pinks i *Doing Sensory Ethnography* (Sage) som Åsa Bäckström läst och recenserar. Det handlar om så mycket mer än etnografins traditionella deltagande observation; det visuella måste, menar vår recensent, förenas med andra sinnesupplevelser, och det är ingen slump att Maurice Merleau-Ponty är flitigt refererad i boken. Bäckströms omdöme om boken är lakoniskt: Läs den! Använd den!

Etnografi med alla sinnen

Åsa Bäckström

Institutionen för barn- och ungdomsvetenskap, Stockholms universitet

Sarah Pink

Doing Sensory Ethnography

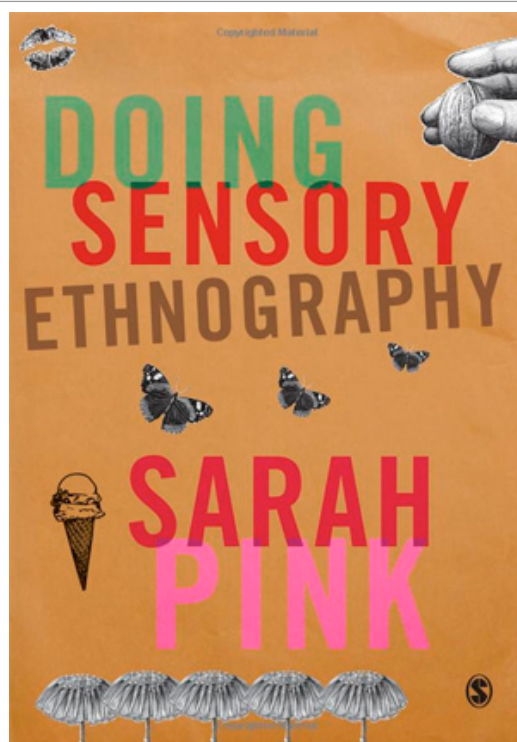
168 sidor, hft.

London: Sage Publications 2009

ISBN 978-1-4129-4803-6

Etnografi är en kvalitativ forskningsmetod som fått allt större genomslag på senare tid inom en rad discipliner. Antropologins deltagande observation från första halvan av förra århundradet kan ses som grundidén. Då innebar det att leva tillsammans med dem vars kultur man studerade under en längre tid, åtminstone ett år, gärna fler. På så sätt kunde man nå en djup förståelse för släktskapets betydelse, ekonomiskt utbyte i form av sötpotatis eller vad som nu låg i fokus för studien. En poäng med det längre fältarbetet var också att man på så sätt kunde följa årstidernas växlingar, i den mån det fanns årstider där man befann sig. Etnografi på senare tid har tenderat att bli kortare och mer riktad, främst kanske av ekonomiska och forskningspolitiska skäl. Det gäller att publicera något från sina studier, och gärna snabbt. En rad bindstrecksetnografier har uppstått i kölvattnet av etnografins spridning: klassrumsetnografi,

medietnografi och netnografi (internet-etnografi) för att nämna några. Inom samhällsvetenskap och humaniora har kroppen de senaste decennierna satts i teoretiskt forskningsfokus så till den grad att vi till och med kan tala om en kroppslig vändning. Därför är det inte förvånande att kroppen också lyfts in i den metodologiska

begreppsapparaten, och nu är ”sensory ethnography” här, eller sensorisk etnografi på svenska. Huruvida man ska kalla den sensorisk på vårt språk kanske man ska fundera över. I den här texten låter jag sensorisk etnografi vara namnet, men jag håller samtidigt dörren öppen för andra förslag, som exempelvis sinnlig etnografi.

Sarah Pink, professor vid universitetet i Loughborough i Storbritannien, har skrivit *Doing Sensory Ethnography*. Pinks publikationslista är lång och innehållsrik. Hennes forskning rör så skilda ämnen som vardagslivets tvättbestyr, långsamhetens lov i den så kallade ”slow city”-rörelsen, samt kvinnor och tjurfäktning. Även om hon tillhör sociologigruppen i Loughborough, har hon sin forskningsgrund inom social och visuell antropologi. Det är också ur den som hennes metodologiska intresse emanerar. Tidigare har hon publicerat metodlitteratur som sätter de visuella aspekterna av etnografi i fokus. Det visuella intresset har dock utvecklats att innefatta också andra sinnen. Hon bygger vidare på tidigare forskning inom antropologin där de kroppsliga sinnena undersökts och hänvisar bland andra till Paul Stoller och hans bok *The taste of ethnographic things* från 1989. Inom senare tids antropologi argumenteras också för en sinnlig revolution, vilken är synlig på olika sätt inom såväl samhällsvetenskap som humaniora om man får tro David Howes, som är en av dess förespråkare. Med andra ord ligger Pink helt rätt i tiden.

Doing Sensory Ethnography tar utgångspunkt i multisensorisk upplevelse, erfarenhet, perception och praktik. Dessa processer är integrerade i de liv våra forskningsdeltagare lever, men också i det etnografiska hantverket som sådant. Pink menar att vi bör ompröva de sätt på vilka vi gör, tolkar och representerar etnografi till att tydliggöra multisensorisk upplevelse och förståelse.

Fenomenologins syn på kroppen genomsyrar texten

och den franske filosofen Maurice Merleau-Ponty finns refererad på ett flertal ställen. Här finns också upprepade referenser till antropologen Tim Ingold (2000) och hans *The Perception of the Environment* (Routledge).

Pinks bok omfattar drygt 150 sidor relativt lättillgänglig text. Dessa sidor är uppdelade i tre delar och åtta kapitel. Den introducerande delen ägnas åt resonemang kring både *att* etnografi bör omformuleras genom sinnena, och också *hur*. Där föreslår Pink fem principer: perception, plats, kunnande, minne och föreställning. Utifrån dessa principer menar Pink att ett av den sensoriska etnografens syften bör vara att söka förstå och kunna platser i andra människors världar på liknande sätt som de människor som bebod platserna i fråga förstår och kan dem. I den processen bör etnografen ha som målsättning att närma sig en förståelse för hur forskningsdeltagarna upplever, minns och föreställer sig (imagine). Pink skriver genomgående forskningsdeltagare om dem som ingår i de studier hon refererar till, både sina egna och andras. Det är ett sätt att påvisa respekt för och närhet till dem; samtidigt poängteras etnografens upplevelser och läroprocesser som likartade i förhållande till forskningsdeltagarnas, vilket suddar ut gränsen mellan forskare och beforskad.

I fokus för den andra delen ligger mer konkreta frågor som kan knytas till det praktiska etnografiska arbetet. Här finns ett kapitel om deltagande observation, vad som kan beskrivas som kärnan i etnografi. Pink argumenterar för att sensoriska etnografer i stället för ”deltagande observation” bör se sitt arbete som ”sensory emplaced learning”. Deltagandet är kvar, men observerandet inkluderar också andra sinnen än det visuella, dessutom lyfts lärande- och platsaspekten fram ytterligare. I två andra kapitel beskrivs hur intervjuer respektive bilder, både rörliga och stilla, kan användas för att uppmärksamma det multisensoriska. Den avslutande delen handlar om hur multisensorisk forskning kan tolkas och analyseras, samt om hur sensorisk etnografi kan representeras. Det sista området är intressant eftersom det griper an de sätt på vilka vi som forskare skriver om den kunskap vi (re)producerar och det forskningsmaterial vi samlar in och kallar för data – en kunskap som i de allra flesta fall blir till text.

Det ska erkännas att jag var positiv till den här boken redan innan jag fick den i min hand. Jag har hört Pink tala om sin forskning och sin inställning till etnografi vid flera tillfällen, och gillat hennes ingångar och tankar. Min uppfattning bekräftades av att läsa hennes nya bok, men så tycker jag också att både antropologi och fenomenologi har sina poänger. Gör man inte det kan man alltid låta sig övertygas av Pinks argumentation.

Även om *Doing Sensory Ethnography* i hög grad refererar till antropologisk forskning är den här typen av forskning väl användbar inom idrottens område. Sensorisk etnografi sätter den upplevande kroppen i fokus, och inom idrottens forskningsfält är det lätt att finna en mängd upplevande kroppar. Hur låter exempelvis en fotbollsmatch? Hur känns och låter knastret av torrt grus under skorna och hur förnims dammet i näsan när man är andfädd efter ett anfall mot mål? Hur klafsar fötterna i en regnvåt gräsmatta och hur doftar den? Vilken betydelse har upplevelsen av ljudet för vad man ser, eller tvärt om? Vilken inverkan har dessa platsliga betingelser för kroppens läroprocesser?

Idrott är en fysisk aktivitet där kroppen är synnerligen central. Trots det vågar jag påstå att idrottsforskningen inte varit det forskningsfält som lett nytänkandet kring kroppslig kunskap inom humaniora och samhällsvetenskap vare sig filosofiskt, teoretiskt eller metodologiskt. Ett skäl är förmodligen att forskningsfältet är relativt nytt. Idrott är tvärvetenskapligt och hämtar inspiration från, snarare än inspirerar, vetenskapliga discipliner som sociologi, psykologi, pedagogik, historia och ekonomi, liksom andra tvärvetenskapliga forskningsfält som medie- och kulturstudier. Ett annat skäl är antagligen närheten till det naturvetenskapliga paradigmet och tanken om kroppen som mätbar biologi, där mätbarhetens dominerande ställning både explicit och implicit inverkat på den ofta kvalitativa forskningen inom samhällsvetenskap och humaniora, som bör valideras på andra sätt.

” Sensorisk etnografi sätter den upplevande kroppen i fokus, och inom idrottens forskningsfält är det lätt att finna en mängd upplevande kroppar.

Doing Sensory Ethnography plockar upp det explosionsartade intresset för de kroppsliga sinnena framförallt kanske inom antropologin. I fokus står den upplevande kroppen, den som står, går och rör sig, den som ser, hör och känner; den som känner dofter, men också stinker. Med hjälp av en ökad reflexivitet kring våra sinnliga upplevelser, skisserar Pink både teoretiska och praktiska implikationer för vad man bör tänka på när man gör den här typen av etnografi. Därutöver flikar hon också in vad sensorisk etnografi kan bidra med i termer av kritiska infallsvinklar på hur vi ser på våra sinnen och vår upplevande kropp. Min mening är att idrottsforskningen torde ha stor nytta av hennes metodologiska reflektioner och i förlängningen även kunna komma med värdefulla bidrag till såväl teori- som metodutveckling på området. Med andra ord att inspirera, snarare än inspireras av, sedan länge etablerade vetenskapliga forskningsfält. Här finns också en verklig utmaning och chans att överbrygga det vetenskapliga glappet mellan å ena sidan naturvetenskaplig forskning om kroppen och å andra sidan dito samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning. Jag vill därför avsluta med ett imperativ. Läs den här boken! Nej, läs inte bara den, använd den! Och framför allt bygg vidare på dess innehåll – idrottsforskningen har stora förutsättningar att bidra till utveckling inom forskningsområdet.

© Åsa Bäckström 2010.

 Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk

 Buy this book from Amazon.co.uk

 Buy this book from Amazon.com